

הדרך היומית

עלון יומי ללומדי הדרך היומית יו"ל ע"י "מדרשית הדרך היומית פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף פה פו

יגביה אותו בודאי זוכה זו, למרות שאין דרך להגביה ארנק בשבת, מבואר שכאשר בהגדרת הקנין עצמו, יש כאן מעשה קנין גמור לאותו חפץ מועיל, ומה שבשבת אין עושים כך, אינו חסרון בקנינו.

סיכום הדרך

נושא: כליו של לוקח ברשות מוכר.

דעת רב ושמואל, כליו של לוקח קונים לו בכל מקום, למעט רשות הרבים. **שיטת ריו"ח** ור"ל, אף ברשות הרבים קונים לו. **ביאר ר"פ**, שלא נחלקו ומה שאמרו ריו"ח ור"ל שמועיל ברשות הרבים הכוונה לסימטה ונקראת רשות הרבים משום שאינה רשות היחיד. **ואמר רבי אבהו בשם ריו"ח** שמועיל קנין בכליו בכל מקום שיש לו רשות להניח. מבואר שהכוונה לסימטה ולא לרשות הרבים.

למדנו בברייתא ארבע הלכות במכירה, א. כלי המדידה שאינו שייך למוכר או לקונה, **כל זמן שהשתמשו בכלי לצורך מדידה**, בעלות הפירות למוכר וניתן לחזור מהמכר, אולם כאשר גמרו למדוד ומעתה הקונה משתמש בכלי לצורך שמירה, המקח חל ובעלות הפירות ללוקח. ב. כאשר הכלי **שייך לאחד מהם**, קונה בעל הכלי מה שנוכס לכלי, הלוקח או המוכר כפי הענין, אולם זה בתנאי שהכלי נמצא ברשות הרבים, או בחצר שאינה של שניהם. ג. כאשר נמצאים **ברשות מוכר**, לא קנה הלוקח אלא בהגבהה, או שיוציא מרשות מוכר. ד. **ברשות לוקח** אין חשיבות לכלי, ולא יקנה הלוקח המוכר למכור, קנה לוקח. **באופן שהפקוד** המוכר פירות אצל שומר, לא יקנה הלוקח עד שיקנה לו השומר את המקום, או שישכור את מקום הפירות. **רצו להוכיח מהברייתא** שמועיל כליו של קונה אף ברשות הרבים ממה שאמרה הברייתא, שאם הכלי של אחד מהם קונים בתנאי שהכלי נמצא ברשות הרבים וכו'. **זוחה הגמ'** שהכוונה לסימטה, והענין בחצר שאינה של שניהם, שהיא לא שייכת לאחד מהם בצורה מלאה, אלא שייכת לשניהם, וזה כסימטה שלשניהם יש רשות בה.

שאל רב ששת את ר"ה, האם **כלי של הלוקח קונה ברשותו של מוכר**. ניסה להביא לו ראיה, מדרק הבעל גט לתוך כלי של האשה, הדין שמוגרשת מבואר שכלי של לוקח ברשות מוכר קנה. **שאל ר"ז הרי את הראיה ממשה זו כבר תורה** כמה וכמה אמוראים, א. לרב יהודה אמר שמואל, מדובר בתלויה בה. ב. לר"ל, הרי קשור אפילו אינו תלוי בה. ג. רב אדא בר אהבה, מונח בין רגליה. ד. רב מרשישי בר רב דימי, בעלה מוכר סלים והניחה שם את סלה ולא מקפיד על המקום. ה. לריו"ח, כל מקום שמניחה את חפציה קניו לו, **וביאר רבא**, כיון שאינו מקפיד.

ניסו להוכיח, מבואר בברייתא לעיל, אם הכלי היה ברשות המוכר לא קנה לוקח עד שיוציא מרשות מוכר, **והבינה הגמ'** שמדובר בכלי של לוקח, מבואר שלא קנה ברשות מוכר. **זוחה הגמ'** מדובר בכלי של מוכר. מבואר בסיפא של הברייתא, אם מדובר ברשות לוקח, ברגע שהתמצה המוכר חזר למקח, אם מדובר בכליו של מוכר וקנה הלוקח, בהכרח מתייחסים לרשות, א"כ כליו של קונה ברשות מוכר לא מועיל. **זוחה הגמ'**, שמדובר בכליו של לוקח, שסתם כלים ברשותו של לוקח שייכים ללוקח. וסתם כלים ברשותו של מוכר שייכים למוכר.

אמר רבא, למדנו בברייתא משך הלוקח את החמרים והפועלים והפירות עדיין עליהם, אין כאן קנין גם אם המוכר כבר קבע מחיר וכו', או שכבר מדד הלוקח אולם המוכר אין קבע מחיר. **אולם** אם פרק הלוקח והכניס לביתו, ופסק המוכר את מחיר הסחורה, אין יכולים לחזור. ואם מדד ולא קבע מחיר, שניהם יכולים לחזור (וביאר רבינא להונא בריה דמר זוטורא, שבאופן שפסק מחיר גמר בדעתו לקיים המקח). **מבואר בדברי הברייתא** שכאשר פרק הלוקח קנה אף שעדיין נמצאים הפירות בכליו של מוכר (עי' גירסת הגמ' רשב"ם ועוד), מבואר שהכלים לפי הרשות, ממילא כליו של לוקח ברשות מוכר לא יקנה. **אמר רנב"ז** אין ראיה מדובר שהלוקח שפך את הפירות על חצרו. **הקפיד רבא** והרי כתבו פרק לא כתוב שפך. **אמר רב רב אשי**, שמדובר בחבילות שום, שאין הדרך להניחם בשקים וכד', ומיד שפרק נמצאים הם בקרקע הלוקח.

ניסו להוכיח מדברי רב ושמואל שאמרו שכליו של לוקח קונים בכל מקום, ולכאורה מרבה שקונה אף ברשות מוכר. **זוחה הגמ'**, שקונה ברשות מוכר כאשר אמר לו שיקנה, אולם רב ששת הסתפק בסתמא.

קרקעות נקנים בכסף, שטר וחזקה. **מטלטלין** נקנים רק במשיכה. **בסורא** למדו בשם רב חסדא, **ובפומבדיתא** למדו בשם רבא, מה **שקנה במשיכה** זה בדבר שאין דרכו להגביה. אולם **בדבר** שדרכו להגביה דווקא בהגבהה ולא במשיכה. **כאשר אמר אביי את ההלכה הזכרת**, שאל רב אדא בר מתנא, נגב ארנק בשבת, התחייב ממון ורק אח"כ הוצאה, ולכן חייב ממון. **אולם אם גרר ויצא שמעשה** הגניבה היה רק בעת שהוציא מרשות בעל הבית, חיוב בדרך וחייב שבת באו ביחד, וחייב מיתה ופטור מן התשלום לפי הכלל של קים ליה בדבריה מנייה. **מבואר** שקנה את הארנק במשיכה, למרות שדרכו לקנותו בהגבהה. **ביאר אביי** שמדובר שיש לארנק רצועה שמדרכו במשיכה. **וביאר** כוונתו שהארנק גדול שצריך הוא את הרצועה למשוך בו. **לעיל בדברי הברייתא של ד' מידות במוכרים** מבואר שכאשר נמצא הכלי ברשות מוכר, קונה כאשר יוציא מרשותו או שייגביה, הרי מבואר שניתן להגביה או למשוך. **ביאר רנב"ז**, כוונת הברייתא בב' חפציה, את שדרכו למשוך, נגב משוך. את שדרכו להגביה, יגביה.

שואלת הגמ' מלשון המשנה שמבואר "משיכה" על פירות שבדרך כלל הדרך להגביהם, מבארת הגמ' שמדובר על כמות גדולה שבדרך כלל מושכים. **אולם שאלו מהסיפא** שדבר לגבי פשתן שחולטלו הכוונה יגביה, והרי אף פשתן עושים בחבילות גדולות, **ואמרת הגמ'** שפשתן עושים בחבילות קטנות כיון שמחליק, לכן דרכו בהגבהה בלבד. **אמר רבינא לרב אשי**, בהמה גסה קנינה במסירה, דקה, **שיטת ר"ם ורשב"א**, בהגבהה. **שיטת רבנן**, במשיכה. **הרי מבואר** שבהמה דקה שהדרך להגביה ואמרו רבנן שקונה במשיכה. **מבארת הגמ'** היות והיא נצמדת לקרקע מושכים אותה.

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדרך

קנין הגבהה והמסתפק

בסורא למדו בשם רב חסדא, ובפומבדיתא למדו בשם רבא, מה שנקנה במשיכה זה בדבר שאין דרכו להגביה. אולם בדבר שדרכו להגביה דווקא בהגבהה ולא במשיכה.

בשורש קנין הגבהה, יש לדון האם כך הוא הדין כאשר אדם מגביה הוא קונה כי זה צורת קנין המועילה. או שכאשר מגביהה הוא מוגדר כמכניס לרשותו ויש כאן הוראת בעלות מסוימת על החפץ שעתה מכניסו לרשותו.

ברמ"ה בב"ב (פרק הספינה אות כו) כתב שהגדר בקנין הגבהה שהוא מכניס לרשותו. וכן בתוס' ר"ד בב"ב דף עו, א וכתב שם שמהני אפילו בחפץ גדול שאינו יכול להכניס את כולו בתוך ידו. בסמ"ע (ס' קצא סק"ג) מבואר מדבריו שקנין הגבהה הוא ממש הכנסה לרשות, שבלשונו הביא שמה שמגביה בידו הרי הוא כמונח בביתו. כלומר שמלבד עצם הדבר שנמצא החפץ ברשותו מוגדר הדבר לנמצא בביתו.

ברמב"ן עה"ת בפרשת משפטים (כא, טו) "גונב איש ומכרו ונמצא בידו". ביאר הרמב"ן דוקא הביאו לוקח לרשותו, אבל קנאו בהגבהה או במשיכה לא. מבואר ברמב"ן שקנין הגבהה לא מוגדר כרשותו. ולכאור' בש"ש (ש"ד פ"ד) הביא מהרמב"ן בספר הזכות שקנין הגבהה כן מוגדר שנחשב ברשותו.

בגמ' בעירובין (עט, ב) מבואר שהקנין הנעשה ע"מ לזכות בעירוב, בהגבהה "טפח", שם (פ, א) הקשתה אמר' שכתוב בברייתא שמגביה "משהו", תירצה הגמ' אף משהו הכוונה להגבהה טפח. וכתבו תוס' (ד"ה צריך) שמכאן אין להוכיח לכל קנין הגבהה שמספיק להגביה טפח, היות ושיתופי מבואות זה דרבנן ולכן מקילים בטפח.

דעת הרשב"ם לפנינו (ד"ה שהרי) וכן רש"י בכתובות (לא, א ד"ה דאי) ובקידושין (כו, א ד"ה א) דהגבהה היא בג' טפחים, כדי שתהייה "הגבהה", דכל עוד לא הגביה ג' טפחים עדיין הוא על הקרקע מחמת דין לבד.

מאיך דעת ר"ת בקידושין (שם) ועוד, דסגי בהגבהה טפח. ובאחרונים חילקו, שלפי המבואר בסוגיא לפנינו יש זדברים שאמרו בהם שהם נקנים בהגבהה בלבד או במשיכה בלבד, א"כ צריך לעשות בהם את הקנין המיועד להם בלבד, אולם אם יש חפץ שנקנה בהגבהה ואף במשיכה, א"כ אף אם לא הגביה ג' טפחים נוכל לדון בו שיועיל מצד משיכה, כך חידש החידושי הרי"מ בחו"מ ס' קצא, ו. (ועל' בגדרים של קנין המועיל וקנין שאינו מועיל - היינו אם עשה אדם קנין מסוים ולא עשהו כראוי האם מועיל מצד קנין אחר או שגילה דעתו שבקנין שעשה כך רצה לקנות, ואותו הרי עשה לא טוב, לא מועיל. ואכמ"ל).

עוד חילקו האחרונים, שיש הבדל האם הגביה בידו שאז סגי בטפח (ועי' ברא"ש עירובין פ. ועי' בבה"ל שסו"ד ד"ה צריך שכאשר בידו אפי' טפח לא צריך.) לבין הגביה ע"י כוחו, כמו בקנין בהמה, שגורם לה לעלות על חבילי זמורות שכך הוא הגבהה בבהמה. ואז צריך דוקא ג' טפחים.

ועוד יש חילוקים האם קונה מן ההפקר או שיש דעת אחרת וכו' ואכמ"ל. (ועי' ח' הרי"מ ס' קצא סק"ו. נתיבות וסמ"ע שם. או"ז ב"מ דף ט' אות כה'. תכמת שלמה ס' קצא. דב"א ח"א ס' כא' אות טד').

כנזכר מהגמ' בעירובין בשיתופי מבואות מועיל הגבהה של טפח, והדין בשיתופי מבואות הוא לכו"ע שמועיל הגבהה טפח. וצריך להבין הרי בשלמא לדעת ר"ת שסובר שבכל מקום סגי בטפח א"כ בודאי שגם בשיתופי מבואות, אולם לפי רש"י שסובר שבכל מקום לא מניי עדיין היות ועדיין לא מוגדר שהגביה שהרי לא יצא מכלל "לבד" ולא מוגדר שהגביה, מדוע בשיתופי מבואות, מועיל בטפח. ובכלל צריך להבין דבר זה אף לשיטת ר"ת.

באמת תוס' בעירובין ציינו שהדבר הוא קולא מחמת דיני עירוב שהם מדרבנן. אולם בשורש הדבר עדיין צריך תלמודו בגדרי ההלכות.

עיי' בשו"ת חלקת יואב (אבה"ע ס' יג' בהשמטה) שדן בהלכה שאמרו ש"לבד" נחשב כביכול כדבר סתום, ובדין הגבהה צריך להגביה ג' טפחים כדי שיחשב הדבר שהתרום החפץ אינו עדיין בקשר לקרקע, באופן שלא הרים כדי שיעור, האם "לבד" גורם שהקרקע עולה למעלה, כל עוד לא נוצר רווח של אויר ג'. או שהחפץ כביכול יורד למטה כל עוד לא הוגבהה ג'.

חידש החלק יואב, שדין לבדו כביכול גורם שהקרקע עולה למעלה, א"כ כאשר דנים לגבי קניינים אמנם לא עזב החפץ את הקרקע אולם הקרקע ג"כ התרוממה כביכול ומה אכפת לן שהגביה גם את הקרקע. לכן קונה. ועי"ש מה מתרץ בזה לגבי עקירה בשבת.

בגדר קנין שאינו דרכו בכך

כאמור מבואר בגמ', שדבר שהדרך לקנותו בהגבהה, הקנין המועיל הוא בו הגבהה ולא משיכה, וכן להפך. ודנו הראשונים וכו', באופנים מסוימים בדברים שקשה להגביהם מתי יקנה ואיך וכו'.

אולם בהגדרת הקנין נראה לבאר, שהיות והדרך להשתמש בחפץ בצורה מסוימת, כגון חפץ שדרכו להגביה והוא ימשוך אותו, לא מכניסו לרשותו כיון שבכל קנין צריך הגדרת של הוראת בעלות והכנסה לרשות, ואם לא משתמש חפץ כצורתו חסר במעשה קנין, וחסר בדעת לקנין.

אולם בדבר זה יש לסייג, שאין הכוונה בשכל דבר שלא נהוג לעשותו, אין בו דרך קנין. יש זדברים שלא עושים אותם מחמת הענין לאותה שעה וכד', וא"כ למרות שלעת עתה אין הדרך להגביה כך, בכ"ז לא יגרע ממעשה הקנין, היות והגדרת הקנין בעצמותה היא מעשה קנין מובהק.

והראיה, אמרו בגמ' בב"מ (ט, א) בסוגיא של רכוב ומנהיג, אדם שמצא ארנק בשבת, אם